

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060104

DOM
2021-06-10
Stockholm

Mål nr
F 4536-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-03-25 i mål nr F 7998-19 och F 7999-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. Pe W

2. P W

Ombud för 1 och 2: H S

SAKEN

Debitering av förrättningskostnader
(Lantmäterimyndighetens fakturanr 803904523, 803904531, 803994706 och 803994714)

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom och lantmäterimyndighetens debiteringsbeslut fastställer Mark- och miljööverdomstolen att det totala beloppet enligt faktura nr 803904531 och 803994714 avseende Pe W ska sättas ned till 70 052,50 kr och det totala beloppet enligt faktura nr 803904523 och 803994706 avseende P W ska sättas ned till 70 052,50 kr.

Dok.Id 1703508

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Pe W och P W har yrkat att det debiterade beloppet om 195 590 kr ska sättas ned till ett skäligt belopp. Till stöd för sin talan har de anfört i huvudsak detsamma som vid mark- och miljödomstolen.

Lantmäteriet har yttrat sig och anfört i huvudsak detsamma som vid mark- och miljödomstolen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Avgifterna för lantmåteriförrättningar är författningsstyrda och lantmåterimyndigheten ska debitera förrättningskostnader efter principen om full kostnadstäckning. Eftersom inget avtal har träffats om fast pris för den aktuella förrättningen ska avgiften enligt 4 § förordningen (1995:1459) om avgifter vid lantmåteriförrättningar beräknas efter den tid som behövs för handläggningen av förrättningen och införande i fastighetsregistret. Det förhållandet att en lantmåterimyndighet har lämnat en ungefärlig prisuppgift som sedan överskridits utgör inte i sig grund för att sätta ned fakturerat belopp (se rättsfallet MÖD 2016:16).

Utgångspunkten för lantmåterimyndighetens debitering är alltså att myndigheten har rätt till full kostnadstäckning för det arbete som har lagts ner under förutsättning att kostnaden har varit skälig. Lantmåterimyndigheten har i detta fall för hela förrättningen debiterat totalt 195 590 kr avseende 143,5 timmars arbete, varav 44 timmar avser beredning, 21,75 timmar avser utredning och 16,75 timmar avser sammanträde. Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att ifrågasätta att detta motsvarar faktisk arbetstid.

I förrättningen har på ansökan av Pe W och P W två nya fastigheter bildats genom klyvning av A. Förrättningen har krävt utredning och beredning. Det har också varit motiverat att hålla sammanträde. Mot bakgrund av förrättningens art och omfattning framstår emellertid den nedlagda arbetstiden beträffande beredning och utredning som väl tilltagen. Vidare borde det ha varit

tillräckligt med en deltagande lantmätare vid sammanträdet. Enligt Mark- och miljööverdomstolens mening ska det debiterade beloppet därför sättas ned med 25 000 kr. Det innebär att den totala kostnaden för förrättningen blir 170 590 kr (195 590 kr – 25 000 kr). Det totala beloppet enligt faktura nr 803904531 och 803994714 avseende Pe W ska sättas ned till 70 052,50 kr (60 012,50 kr + 22 540 kr – 12 500 kr) och det totala beloppet enligt faktura nr 803904523 och 803994706 avseende P W ska sättas ned till 70 052,50 kr (60 012,50 kr + 22 540 kr – 12 500 kr).

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark-och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Karin Wistrand och Marianne Wikman Ahlberg, tekniska rådet Jan Gustafsson och hovrättsrådet Li Brismo, referent.

Föredragande har varit Ylva Svensson.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2020-03-25
meddelad i
Nacka

Mål nr F 7998-19
F 7999-19

PARTER

Klagande

1. P W (F 7998–19)

2. Pe W (F 7999–19)

Ombud för 1 och 2: H S

ÖVERKLAGAT BESLUT

Lantmäteriets debiteringsbeslut den 26 september 2019 (delfakturor) och den 20 november 2019 (slutfakturor) i ärende U1869

SAKEN

Debitering av förrättningskostnader

DOMSLUT

Mark och miljödomstolen avslår överklagandena.

BAKGRUND

Lantmäteriet (LM) har på ansökan av Pe W och P W , ägare av fastigheten A i Arboga kommun, genomfört en förrättning om fastighets-bildning avseende klyvning av A. LM beslutade den 15 oktober 2019 om klyvning av A, vilket innebar att de nya fastigheterna B och C bildades. LM beslutade även om tillträde, ersättning, fördelning av förrättnings-kostnaden samt att förrättningen avslutas.

LM har med anledning av förrättningen ställt ut delfakturan 80390453 och slutfakturan 80399471 till Pe W och delfakturan 80390452 och slutfakturan 80399470 till P W . LM har tidigare ställt ut två delfakturor i förrättningen. De totala debiterade kostnaderna i förrättningen uppgår till 195 590 kr. Pe W och P W har överklagat LM:s debiteringsbeslut.

YRKANDEN M.M.

Pe W och P W har yrkat att mark- och miljödomstolen ska sätta ned förrättningskostnaden till en skälig nivå, som enligt deras uppfattning inte kan överstiga 100 000 kr.

LM har i ett yttrande motsatt sig ändring av den debiterade totala förrättningskostnaden.

UTVECKLING AV TALAN

Pe W och P W

Skälen för överklagandet

Pe W och P W har till stöd för sin talan anfört bland annat följande. De har sammanlagt fakturerats 195 590 kr i samband med klyvning av deras gemensamt ägda lantbruksfastighet A. Tidkortet från LM visar inte

vem som fört tid på de olika aktiviteterna och när tidföringen har skett. Förvirrande är också att på en särskild aktivitet kan det förekomma upp till fyra olika taxor.

En sammanställning av aktiviteterna i förrättningen och de sammanlagda tiderna visar en i sammanhanget försumbar skillnad i nedlagd total tid (+ 0,33 timmar) och upparbetad total förrättningskostnad (+ 484 kr) jämfört med redovisad tid (143,50 timmar) och fakturerat belopp (195 590 kr) på erhållna fakturor. Vid kontroll av siffermaterial på tidkortet har inte felet kunnat hittas, varvid det på grund av sin ringa skillnad lämnats därhän.

Förrättningskostnaden överklagas av följande anledningar.

- Det fakturerade totalbeloppet avviker stort från den kostnadsuppgift sakägarna fick vid ansökan om klyvningen.
- Redovisade tider överensstämmer inte med verkligt nedlagda tider beträffande vissa aktiviteter.
- Av tidredovisningen framgår uppenbar dubbelredovisning och ineffektivt utförande av vissa arbetsmoment.
- Jämfört med kostnaden för likvärdig lantmäteriförrättning.

Lantmäteriets kostnadsupplysning

De sökande ställde i början av förrättningen frågan vad förrättningen skulle kosta. LM besvarade frågan med ett intervall 60 000–90 000 kr, kanske 100 000 kr. Det var först i augusti 2019 som denna uppgift vid förfrågan sedan ändrades till cirka 200 000 kr.

Redovisad tid och nedlagd tid

LM:s tidredovisning överensstämmer inte med verkligt nedlagd tid. Sakägarna har reagerat på redovisade tider på fakturan för sakägarkontakter, sammanträde och fältarbete (mätning), då de själva deltagit på dessa aktiviteter. Sakägarna har tillsammans själva tagit kontakt med LM cirka två timmar under förrättningens gång. LM har redovisat 12,08 timmar sakägarkontakter.

Till sammanträdet i Viby den 11 september 2019 var endast ägarna till A kallade. Mötet började kl. 9.00 och slutade kl. 12.10. Själva sammanträdet varade i cirka 45 minuter och på detta behandlades överenskommelse om klyvning, behov av nya servitut/rättigheter samt fördelning av befintliga servitut och andelar i samfälligheter. Sammanträdet leddes av förrättningslantmätaren B M (BM). Närvarande var även V Å (VÅ) och delvis mättningsingenjör Ri J (RA). Efter sammanträdet stakades de nya gränserna ut på marken. Detta arbete tog drygt två timmar. Närvarande var BM, VÅ och RJ. Efter utstakningen åkte BM och VÅ hem. RJ, som kom cirka kl. 9.00/9.30 gjorde klart allt fältarbete och åkte hem cirka kl. 16.00/16.30. Hur dessa cirka tre timmar fördelats mellan aktiviteterna sammanträde och mätning går inte att utläsa av tidsredovisningen. Om all tid satts på sammanträde för ansvarig förrättningslantmätare är det sammanlagt 3,1 timmar för en person och om all tid för fältarbete (utstakning, markering och mätning) har satts på ansvarig mättningsingenjör är det cirka 7,0 timmar på ansvarig mättningsingenjör exklusive packning och lossning vid av- respektive hemfärd samt eventuellt avdrag för lunch. LM har redovisat 16,76 timmar på sammanträde och 11,50 timmar på mätning.

Dubbelredovisning och ineffektivt utförda arbetsmoment

Klyvningen av A grundar sig på en överenskommelse. Det är eller ska vara ett rutinärende för LM att handlägga, dvs. samhället har krav på LM att de utför, för ansökt åtgärd erforderligt arbete, på ett tidseffektivt sätt. Denna förrättning visar många brister vad gäller ett sådant krav från betalande sakägares sida, vilka redovisas nedan.

Aktivitet beredning omfattar beredning av nya och befintliga (servituts)rättigheter, beredning av andelar i häradsallmänningar, marksamfälligheter, gemensamhetsanläggningar och skattetal samt aviseringar inför registrering i fastighetsregistret i LM:s handläggningssystem Trossen. Därutöver omfattar aktiviteten även kallelse till sammanträde, förande av delgivningsförteckning och dagbok, utskick av handlingar samt samråd med panträttshavare och innehavare av avtalsrättigheter.

I ärendet finns tre häradsallmänningar, nio marksamfälligheter, fem befintliga och ett nybildat servitut, en nyttjanderätt och ett skattetal. Samråd har skett med en rättighetshavare och en panträttshavare. En kallelse och ett separat utskick av sammanträdesprotokoll har skickats till Pe W och P W . För detta arbete har LM redovisat 44,18 timmar. Det är en helt orimlig tidsåtgång för dylikt arbete. Ombudet kan som gammal förrättningslantmätare erfarenhetsmässigt uppskatta rimlig arbetstid för att utföra arbetsmomenten ovan till mellan åtta och tolv timmar. Denna tid gäller för en normalt erfaren och mot sakägarna ansvarfull förrättningslantmätare/förrättningshandläggare.

Aktivitet sakägarkontakter. Enligt uppgift har sakägarna kontaktat LM vid ett flertal tillfällen. Tidsåtgången för dessa kontakter är totalt cirka två timmar. LM har redovisat cirka tolv timmar på denna aktivitet. I ett rutinärende kan LM mycket väl lösa frågor om servitut och fördelning av andelstal etc. via e-post eller telefon med sakägaren. Om man gör det behöver man inte kalla till ett formellt sammanträde. I detta ärende tycks man ha använt sig av båda handläggningsförfarandena, vilket har gjort förrättningen mycket dyrare än nödvändigt.

Aktivitet fastighets- och arkivutredning/arkivutredning förrättningar. LM har redovisat totalt 21,8 timmar på denna aktivitet. Vid klyvning ska klyvningsfastighetens samtliga tillgångar tydligt fördelas mellan klyvningslotterna i ett fastighetsbildningsbeslut. I rutinärende klyvning behöver man inte utreda mer än nödvändigt. Vid föreliggande överenskommelse kan med sakägarnas hjälp oftast tämligen enkelt i fastighetsregistret redovisade rättigheter, skattetal och andelstal i samfälligheter på klyvningsfastigheten fördelas på klyvningslotterna. I detta ärende gjordes det på sammanträdet i Viby på mindre än en timme. Förrättningslantmätaren kan på ett rättssäkert sätt vid klyvning fördela andelar i okända och eventuellt förekommande marksamfälligheter i fastighetsbildningsbeslutet såsom man gjort i detta ärende under respektive klyvningslott B och C med beslutsformuleringen ”Erhåller hälften av alla andelar i eventuella oregistrerade samfälligheter från A ” i beskrivningen.

Beträffande okända och eventuellt förekommande servitut försvinner inte de med klyvningen. Bestämmelserna i 2 kap. 5 § fastighetsbildningslagen (1970:988), FBL, är en garant för att de fortsätter att gälla och att de automatiskt disponeras efter de ändrade förhållandena. Omfattningen av utredning av sakförhållanden som inte redovisas i fastighetsregistret ska då anpassas efter behov på ett förnuftsmässigt sätt. LM ska handlägga ärendena på en rättssäker nivå och i detta väga in vad som är en skälig kostnad för sakägarna att stå för. Närmare 22 timmar för arkivutredning istället för 45 minuter att fördela As samtliga registrerade som oregistrerade tillhör vid sammanträdet ter sig helt orimligt och oproportionerligt. En rimlig tidsåtgång för arkivutredning kan uppskattas till mellan två och fem timmar.

Aktivitet kontakter, samråd myndigheter. LM har redovisat cirka fem timmar på denna aktivitet. Samråd kan tillämpas av LM när det behövs för den materiella lämplighetsprövningen. LM har i detta ärende samrått med länsstyrelsen och Trafikverket om självklara sakfrågor. Nedlagd tid känns därför obehövlig.

Aktivitet sammanträde. Som redan nämnts tog sammanträdet cirka 45 minuter till 3,1 timmar beroende på vad som omfattades av själva sammanträdet. LM har redovisat totalt 16,76 timmar på aktiviteten.

Aktivitet beräkning och kartframställning. Att framställa en förrättningskarta med aktuell förrättnings omfattning kan uppskattas till max en arbetsdag, dvs. cirka åtta timmar. LM har redovisat 18,52 timmar.

Aktivitet leveranskontroll. Detta är ett arbetsmoment som inte ingår i sakägarnas ansökan och som varken innehållsmässigt eller kvalitetsmässigt gett sakägarna något för pengarna.

Av tidredovisningen för aktiviteterna beredning (19,2 timmar), arkivutredning (16,02 timmar) samt beräkning och kartframställning (11,26 timmar) framgår med all tydlighet, att tid har redovisats av lärling i upplärningssyfte (dubbelredovisning av tid). Då flera andra aktiviteter, som redogjorts för ovan, också visar orimligt hög

tidsåtgång, kan antas att även dessa omfattas av dubbelredovisad upplärningstid. Förordningen (1995:1459) om avgifter vid lantmåteriförrättningar medger inte LM rätt att ta betalt för upplärningstid av nyanställd personal, dvs. det är orättfärdigt att sakägare ska stå sådana redovisade merkostnader.

Jämförelse med liknande förrättning

År 2016 delades lantbruksfastigheten D i Arboga kommun, som inte ligger så långt från Viby, genom avstyckning i tre fastigheter (akt 1984-797). Ärendena är inte helt identiska, men med avseende på omfattningen av olika typer av fastighetsbildningsåtgärder inom respektive förrättningar tillhör de samma "prisklass" av förrättningar. Förrättningen i Lunger avsåg två avstyckningar, bildande av gemensamhetsanläggning, fördelning av andelstal i gemensamhetsanläggning och marksamfällighet samt fastighetsreglering. I förrättningen kallades ett trettiotal fastigheter till sammanträde. Totalkostnaden för denna förrättning stannade på 81 240 kr.

Ombudet har stor erfarenhet av att handlägga denna typ av ärenden med e-taxa för 6 till 21 år sedan. På den produktionsgrupp inom LM ombudet jobbade kostade en likande klyvningsförrättning och som grundade sig på överenskommelse då normalt 35 000–50 000 kr. Produktionsgruppen uppvisade alltid goda ekonomiska årsresultat. LM:s avgifter medger endast rätten till självfinansiering. Avgiftsförordningen får inte utnyttjas av LM för att göra vinst eller tjäna pengar på personal som inte självständigt handlägger förrättningar.

LM

LM har till stöd för sin inställning anfört bland annat följande.

Nedlagd tid m.m.

Efter det att ansökan inkom till LM gjordes en genomgång av handlingar i ärendet och därefter påbörjades handläggning enligt det yrkande som inkommit. Bland annat genomfördes lämplighetsbedömning och samråd initierades. Därefter ändrade sökanden sitt yrkande och det nya yrkandet fick då prövas med bland annat ny

lämplighetsbedömning och nytt samråd. Före sammanträdet genomfördes även en utredning samt förberedande fältarbete. Den 11 september 2019 hölls sammanträde i ärendet.

De yrkanden som inkommit klarlades och sammanfattades till att förutom klyvning av A skulle hälften av alla andelar i samfälligheter och häradsallmänningar samt eventuella andelar i oregistrerade samfälligheter delas lika mellan klyvningslotterna. Vidare att As skattetal skulle delas lika mellan klyvningslotterna. Servitut yrkades för väg till förmån för blivande C, belastande blivande B.

Den 15 oktober fattades beslut i förrättningen. Efter godkännanden registrerades förrättningen i fastighetsregistret (FR) den 4 november 2019.

I ärendet har nedlagts 154,75 timmar. De 143,50 timmar som fakturerats fördelar sig enligt följande.

Beredning (FHB)	44,00 h
Fastighetsutredning, arkivutredning (FHU)	19,25 h
Arkivutredning förrättningar (FBU)	2,50 h
Mätning (FÄM)	11,50 h
Sakägarkontakter (FHK)	12,00 h
Kontakter, samråd med myndigheter (FHM)	5,00 h
Sammanträde (FHS)	16,75 h
Värdering, ersättningsberäkning (FVE)	1,25 h
Beräkning kartframställning (FBK)	18,50 h
Protokoll/beskrivning (FHP)	8,00 h
Leveranskontroll (FHQ)	4,75 h
Totalt	143,50 h

Inför slutfakturering har 11,25 timmar motsvarande 13 680 kr skrivits ned med anledning av lärande. På grund av avrundning i samband med uppdelning av timmarna i slutfakturan ser det ut som LM debiterat 143,52 timmar. Det fakturerade beloppet överensstämmer dock med 143,50 timmar.

Det finns noggranna instruktioner att följa för att handlägga en förrättning på ett rättssäkert sätt. Det är flera administrativa åtgärder som krävs. Initialt ska ärendet läggas upp, det ska sändas bekräftelser, frågor från sakägarna ska besvaras, handlingar som inkommit i ärendet ska hanteras, liksom nya yrkanden.

När det gäller vilka arbetsmoment som utförts i förrättningen framgår det av protokoll, beskrivning och dagboksblad. Här nedan följer en kompletterande redovisning. I momentet *Beredning (FHB)* ingår bland annat tid för upprättande och utskick av handlingar, uppdaterad kontroll av behörigheter, förändringar i handlägningsprogrammet, prövning av lämplighet enligt gällande lagstiftning med mera. Här har även förts tid avseende upprättande av medgivande till panträttshavare. I momentet ingår även viss tid för överväganden inför beslut och utformning av beslutsskäl.

Som klaganden anför ingår beredning av nya och befintliga rättigheter, beredning av andelar i häradsallmänningar, marksamfälligheter och skattetal samt aviseringar inför registrering i FR. I tiden ingår här samråd med innehavare av avtalsrättigheter samt visst arbete med kallelse till sammanträde.

Det har utförts *Fastighetsutredning och arkivutredning (FHU)* med anledning av ansökt åtgärd. För att kunna handlägga denna typ av ärenden krävs en omfattande arkivutredning av de handlingar som finns i LM:s arkiv. Förrättningslantmätaren (FLM) har gjort en inledande bedömning och konstaterat att ytterligare utredning behövts, varvid beställning av utredning har lagts.

Arkivforskning har utförts för att utreda vilka förutsättningar som funnits för att driva ärendet vidare. Kontroll av fastighetsrättsliga förhållanden och tidigare förrättningar för klyvningsfastigheten har utförts. Allmänna intressen berörande befintliga rättigheter, delaktigheter i samfälligheter, fiske med mera har utretts.

Utredning behövde ske beträffande vilka samfälligheter som klyvningsfastigheten hade del i, vilka samfälligheter som fanns inom fastigheten samt om det fanns några oregistrerade rättigheter (både förmån och last) på fastigheten.

Det är en omfattande utredning som utförts i detta ärende. Det behövdes i och med att det var ett stort antal samfälligheter som bildats i området. Det krävdes en hel del arbete med att utreda vilka av alla vägar i skifteskartan som var samfälliga och vilka som inte var det samt vilka vägar som hade vilken bredd. Eftersom vissa samfälligheter inom fastigheten, respektive angränsande till fastigheten, utgör ny gräns på klyvningslotterna var det viktigt att bredden på samfällig väg utreddes för att säkerställa gränsen. Det var också ett antal diken som behövde lokaliseras. Berörda fastighetsgränser har granskats inför genomgång med mätingenjör.

I denna förrättning har tid för utredning inför framtagande av underlag för beräkning/karta/mätning såsom lokalisering av samfälligheter och rättigheter, när och hur gränserna har bildats, var gränspunkter/gränslinjer är belägna samt om och i så fall var det kan finnas gränsmarkeringar på marken förts på *FHU*.

Det var mycket som hänt inom området och mycket som behövde registreras. Rättigheter hade tillkommit. Samfälligheter hade avregistrerats och flyttats i olika akter. Till exempel hade del av samfälliga vägar som fastigheten har del i reglerats bort, och en samfällig väg ändrat sträckning, akt 19-ARJ-380.

På momentet har förts dels utredarens tid för registrering av befintliga samfälligheter i FR:s textdel, dels utredarens tid för att lämna underlag till registrerare att registrera befintliga samfälligheter i FR:s kartdel samt registrerarens tid för registrering av befintliga samfälligheter i FR:s kartdel. Även tid för registrering av rättigheter i FR:s kartdel är förd på momentet.

I momentet ingår genomgång av alla akter som berör fastigheten, juridisk tolkning av formuleringar och kartor, genomgång av vad som tillkommit, flyttats eller avregistrerats i senare akter, formulering av utredningsrapporten UT1 och så vidare.

Arkivutredningar förrättningar (FBU). På momentet har förts dels tid för registrering av rättigheter i FR:s textdel, dels utredarens tid för att lämna underlag till registrerare att registrera rättigheter i FR:s kartdel.

Momentet *Mätning (FÄM)* har bestått av mätning, utstakning och markering i fält. Det var en lång ny gräns som bildades i förrättningen, varpå två fältbesök behövdes. Vid första besöket kontrollerades och mättes de befintliga gränserna. Vid det andra besöket markerades och mättes den nya gränsen. Sakägarna var inte helt överens om utformningen så i samband med sammanträdet fick detta klargöras under utstakningen varvid justeringar av gränsen gjordes. Förberedelser i anslutning till fältarbetena och efterarbete är fört på momentet *Beräkning/karta (FBK)*. Att det blev två mätningar har medfört att det även blivit mer tid på *FBK*.

Momentet *Sakägarkontakter (FHK)* består av kontakter via telefon/e-post/brev/ med berörda sakägare. Det har varit ett stort antal sakägarkontakter, vilket framgår av bland annat dagboken. Vid kontakt med sakägarna har framkommit att de inte varit helt överens om den nya gränsdragningen, vilket medfört att kontakter skett i samband med att yrkandet ändrats under ärendets gång.

Kontakter, samråd med myndigheter (FHM) har bestått av bland annat kontakter med länsstyrelsen angående lämplighetsvillkoren i 3 kap. FBL och med Trafikverket angående utfartsvägs anslutning till allmän väg.

Värdering (FVE). I tiden ingår panträttsprövning och kontakter med panträtts-havare. Tid för upprättande av medgivande till panträtts-havare har förts på *FHB*.

Sammanträde (FHS). Det har hållits ett sammanträde. Tiden avser dels viss tid för arbete inför sammanträdet, dels tid vid själva sammanträdet. Tiden som förts på momentet innan sammanträdet avser bland annat diskussion om att det kommer att bli sammanträde, förberedelser av sammanträdet's upplägg, diskussion med sakägare om syftet med sammanträde, upprättande av kallelser med mera.

Vid dagen för sammanträde avser tiden två handläggares deltagande, förrättnings-lantmätaren och biträdande handläggare. I tiden ingår all tid som förrättnings-lantmätare och biträdande handläggare var på platsen, dvs. förutom sammanträdes-tiden också när de gick och besiktade gränsen samt stakade ut gränsen.

Viss tid för förberedelser inför sammanträdet och arbete efter sammanträdet har istället förts på momentet *Beredning* då det haft nära anknytning till det momentet.

Beräkning, kartframställning (FBK). Arbetet med beräkning och kartframställning innefattar framtagande av underlag för beräkning/karta, inläsning, konstruktion och tolkning av mätdata i kartprogram, överväganden angående inmätta data, upprättande av förrättningskarta med mera. Det avser arbete med beredning och de förändringar i registerkartan som förrättningsåtgärden innebär samt förändring av gränser, arealer och rättigheter i LM:s digitala kartdatabas för framtagande av förrättningskarta.

På momentet har förts kartingenjörens tid för att ha hanterat mätdata och skapat nya gränser och gränspunkter, utfört klyvningsåtgärder, skickat marktilldelning till handläggningssystemet Trossen, konverterat och skapat så kallat check-in lager samt skapat layout.

I tiden ingår även förrättningslantmätarens kontakt med mätingenjör inför mätning samt diskussion angående resultat av förberedande fältarbete. I momentet ingår mätingenjörens tid för att förbereda för fältarbetet, ta fram mätskiss och koordinatfiler. Även att registrera ärendet i tjänsten Ledningskollen.

Att det blev två mätningar har medfört att det blivit mer tid på *FBK*. Inför det första besöket gjordes förberedelser och efter det skulle det transformeras m.m. Inför det andra besöket gjordes förberedelser och därefter efterbearbetning av inmätt data.

Protokoll/ Beskrivning, FHP. I förrättningen har upprättats två protokoll och en beskrivning. Tid för detta har förts på momentet *FHP*. I momentet ingår tid för upprättande av själva dokumenten samt viss tid för överväganden inför beslut och utformning av beslutsskäl.

Leveranskontroll ingår i handläggningen och är ägnad att säkerställa att förrättningen handlagts på ett rättssäkert sätt. Tid för detta får och ska debiteras.

Bemötande av Pe W och P Ws invändningar

Det har inte utretts mer än nödvändigt. Utredningsskyldigheten är lagstadgad, 4 kap. 25 § FBL, och innebär att ansvarig förrättningslantmätare har det fulla utredningsansvaret. Som klaganden skriver ska klyvningsfastighetens samtliga tillgångar fördelas mellan klyvningslotterna. Den fastighet som ska klyvas kommer att upphöra. Allt som hör till fastigheten måste således klyvas. Det är därför viktigt att veta vad som hör till fastigheten. Det får inte finnas någon oklarhet kring vilka servitut som belastar eller finns till förmån för fastigheten eller oklarheter kring befintliga marksamfälligheter inom fastigheten, delaktighet i samfälligheter eller gemensamhetsanläggningar.

Det arbete som utförts gällande rättigheter, skattetal och andelstal i samfälligheter har behövts. Då fastighetsägarna inte överenskommit om allt detta före sammanträdet var det en nödvändig sak att reda ut. Sökanden har innan sammanträdet enbart kommit överens om att fastighetens andelar i Åkerbo Häradsallmänning skulle delas lika mellan klyvningslotterna. Hur resterande andelar i samfälligheter skulle delas upp var ej överenskommet, varpå denna fråga togs upp på sammanträdet. Diskussion fördes även kring varje klyvningslots nytta av andelarna.

Under hela utredningsprocessen har förrättningslantmätare och utredare haft kontinuerlig kontakt för att säkerställa att det som utfördes var relevant för förrättningen, att inte mer än nödvändigt utreddes. Den tid som tidförts har behövts för det utredningsarbete som bedömdes krävas för en korrekt klyvningsförrättning.

Det är förrättningslantmätarens skyldighet att utreda vad som klyvs och vad de nya fastigheterna har för omfattning. LM har ansett att debiterad utredningstid har behövts för att förrättningen skulle handläggas rättsenligt.

Klaganden anser att förrättningen hade kunnat utföras utan sammanträde. Enligt grundregeln ska sammanträde hållas i alla ärenden förutom när det är uppenbart onödigt. Sammanträde ansågs nödvändigt då det vid kontakt med sakägarna framkommit att de inte var helt överens om utformningen. Det blev en del diskussion

kring den nya gränsdragningen vid sammanträdet. Detta fick klargöras under utstakningen och justeringar av gränsen gjordes vid utstakningen av den. Utstakningen hade kunnat gå betydligt snabbare om parterna varit överens innan exakt hur den nya gränsen skulle gå.

Eftersom det var två delägare utgjorde sammanträdet också ett bra tillfälle att ge parterna samma information samtidigt. De hade möjlighet att vid sammanträdet framställa muntliga yrkanden och vara överens om vissa frågor. Vid sammanträdet klargjordes vilket yrkande som skulle gälla – eftersom flera handlingar inkommit i ärendet – och muntligt yrkande framfördes hur andelar i samfälligheter och skattetal skulle fördelas. Det framgick ej av inkomna handlingar hur det skulle ske.

Klaganden anser att en arbetsdag, 8 timmar, hade räckt för beräkning/kartframställning. Enligt LM har det varit ett omfattande kartarbete och därmed är debiterad tid rimlig.

Klaganden invänder mot att det verkar ha debiterats mer tid för lärande än vad som nedskrivits. LM uppfattar att klaganden i sin uträkning har tagit fasta på de moment som utförts till lägsta taxa. Nyttjande av den lägsta taxan innebär inte att arbetet varit ”lärande” utan används av de befattningar som enligt föreskrift till förordningen om avgifter vid lantmåteriförrättningar har den taxan. De lärandetider som inte ska debiteras har nedskrivits. Den tid som debiterats avser inte någon tid för lärande.

Den förrättning som klaganden jämfört med är en avstyckning. LM:s uppfattning är att det inte går att jämföra ens samma typ av förrättningar, än mindre jämföra en klyvning med en avstyckning. Vid klyvning upphör en fastighet vilket innebär en helt annan typ av utredning med mera. En klyvning och en avstyckning tillhör för övrigt inte samma ”prisklass”.

Den debitering som är gjord strider inte mot principen om full kostnadstäckning. Debiterat belopp är skäligt.

Sammanfattning

Denna förrättning har gällt klyvning av en fastighet som berörts av tre häradsallmänningar, nio marksamfälligheter, fem befintliga och ett nybildat servitut, en nyttjanderätt och ett skattetal. Som framgår av *Beskrivningen* har det varit mycket arbete med att utreda samfälligheter och bereda andelar i bland annat samfälligheter och det är av stor vikt att det blir rätt.

I samband med att det första yrkandet inkom utfördes lämplighetsprövning och samråd. Därefter ändrade sig sökanden till en annan utformning och inkom med nytt yrkande. Det krävdes att moment gjordes om, bland annat samrådet med länsstyrelsen.

Det har varit mycket sakägarkontakter. Kontakt har tagits med Trafikverket. Det finns även kulturhistoriska lämningar på marken att ta hänsyn till. Det har krävts ett flertal fältarbeten. Dels förberedande fältarbete och därefter ett omfattande arbete med markering av den nya gränsen. Därtill ett mycket omfattande kartarbete.

Samråd har skett med rättighetshavare och panträttshavare. När beslut skulle fattas framkom att sakägarna tagit ut en ny in-teckning i klyvningsfastigheten varpå panträttshavarna behövde kontaktas flertalet gånger under ärendet.

Detta är ett komplext ärende. LM anser inte att tidsåtgången för vare sig förrättningen i sin helhet eller för något av de enskilda momenten i förrättningen varit oskäligt hög med hänsyn till förrättningens omfattning. Samtliga arbetsinsatser som debiterats har varit nödvändiga för ärendets genomförande och LM ser inte skäl att ytterligare reducera förrättningskostnaden.

Pe W och P W

Pe W och P W har slutfört sin talan och anfört bl.a. följande.

Ärendets karaktär

Klyvningen av A är inget komplext ärende. Det ska vara ett normalt rutin-ärende. Någon tvist föreligger inte mellan syskonen och klyvningen grundar sig på en överenskommelse. För en sådan typ av förrättning ska en betalande sakägare kunna kräva av LM:s personal att de exakt vet vad som behöver göras för att handlägga och avsluta förrättningen. Av LM:s höga timtaxor förutsätts att det är kunnig och utbildad personal som utför arbetet.

Ärendets omfattning

LM:s yttrande visar på stora brister i kunskap. Förrättningslantmätaren ska kunna laga efter lägligheten, dvs. handlägga förrättningen efter i varje enskilt ärende rådande situation. Handläggning av en klyvning av en cirka 100 hektar stor jordbruksdominerad lantbruksfastighet med stöd av en överenskommelse är på en skala enkel-medel-svår någonstans mellan enkel och medel. Det finns alltså flera sätt att genomföra förrättningen i Viby på utan att äventyra rättssäkerheten. Det sätt LM valt är både onödig och mycket omständlig och ineffektiv. Av en van och erfaren förrättningslantmätare kunde den genomförts på ett mycket mer rationellt och effektivt sätt. Vid tvist mellan LM och betalande sakägare måste förutsättas att skälig förrättningskostnad måste bestämmas av domstol efter vad den rutinerade förrättningslantmätaren kostar och inte den omständlige och ineffektive.

Dubbelarbete och lärlingstid

Av LM:s tidkort framgår att 22 personer fört tid på ärendet. När ombudet handlade denna typ av ärende som förrättningslantmätare gjorde han allt själv i förrättningen; utredning, beredning, höll i sammanträde, medlade, upprättade överenskommelser, mätning, upprättade förrättningskarta samt värdering etc. Har LM överhuvudtaget någon ledning och organisering av sitt arbete numera?

Att LM dubbelarbetat framgå även tydligt av genomfört sammanträde. Ärende-ansvarig var uppenbart ny på LM och klarade inte av att hålla sammanträde själv. LM hade tre personal närvarande på sammanträdet och tog betalt för det.

Ansvar

Det är allvarligt att en svensk myndighet inte tar större ansvar för vad man upplyser sakägaren om. LM lämnade inledningsvis en prisuppgift på 60 000–90 000 kr. Nu vill man inte kännas vid detta och verkar tycka det helt ok att förrättningen blev två–tre gånger dyrare än nödvändigt och vad man ursprungligen lovat.

DOMSKÄL

Målet har med stöd av 16 kap. 8 § FBL avgjorts utan sammanträde. Pe W och P W har slutfört sin talan.

Pe W och P W har överklagat delfakturorna 80390452 och 80390453 och slutfakturorna 80399470 och 80399471. I delfakturorna har debite-rats ett belopp om vardera 60 012 kr 50 öre, totalt 120 025 kr. I slutfakturorna har debiterats ett belopp om vardera 22 540 kr, totalt 45 080 kr. I två delfakturor som LM utställde den 26 september 2019 debiterades sammanlagt 30 485 kr. Det innebär att de totala debiterade kostnaderna uppgår till 195 590 kr.

LM är en avgiftsfinansierad myndighet som ska bedriva sin verksamhet enligt principen om full kostnadstäckning. Enligt 4 § förordningen (1995:1459) om avgifter vid lantmäteriförrättningar ska en avgift tas ut som beräknas enligt tids-åtgång. Detta innebär att all nedlagd tid som behövts för genomförande av yrkade åtgärder i ett förrättningsärende debiteras från det att en ansökan inkommit till att avslutningsarbete med registrering av ärendet i fastighetsregistret har genomförts. I vissa ärenden finns en möjlighet att efter förfrågan överenskomma om en fast avgift. Enligt 3 och 13 §§ samma förordning beslutar LM närmare om lantmäteri-avgiftens storlek genom föreskrifter. Enligt 9 § förordningen får LM ställa ut en delräkning på utfört arbete.

LM ska enligt 7 § förvaltningslagen (1986:223) handlägga varje ärende så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. I detta ingår att ge korrekta upplysningar om innehållet i lag och vilka alternativ som kan vara möjliga

för att uppnå syftet med ansökan om förrättning. LM har bevisbördan för att vidtagna åtgärder behövs och för att debiterad tid står i överensstämmelse med behovet (Mark- och miljööverdomstolens dom den 29 april 2015 i mål F 9918-14).

Av utredningen framgår att det i förrättningen inte har ingåtts något avtal om fast pris. Enligt praxis är det möjligt att pröva skäligheten av de slutligt debiterade totala förrättningskostnaderna även om en eller flera delfakturer har fått laga kraft, se avgörandet av Hovrätten för Västra Sverige i rättsfallet RH 2009:32. Mark- och miljödomstolen har således att pröva skäligheten av det totala belopp LM har debiterat för kostnader i förrättningen.

Bedömningen av om debiterade förrättningskostnader är skäligen eller om förrättningslantmätaren och övriga handläggare hos LM utfört mer arbete än vad som behövs får göras mot bakgrund av målets karaktär och omfattning.

Avvikelse från lämnad kostnadsuppgift

Pe W och P W har invänt mot att det totala beloppet överstiger den prisuppgift som erhöles i ett inledande skede i förrättningen. Mark- och miljödomstolen bedömer att den omständigheten att LM:s handläggare inledningsvis har lämnat en uppgift om den uppskattade kostnaden för förrättningen och att detta belopp varit lägre än det som sedermera kommit att faktureras inte i sig medför att beloppet ska sättas ned (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 13 juni 2017 i mål F 10512–16). Det kan även konstateras att LM den 19 augusti 2019 reviderade prisuppgiften och lämnade en uppgift om att förrättningskostnaden skulle komma att uppgå till cirka 200 000 kr.

Redovisade tider överensstämmer inte med nedlagd tid

Pe W och P W har gjort gällande att LM:s tidredovisning inte överensstämmer med verkligt nedlagd tid.

Vad gäller momentet sakägarkontakter har Pe W och P W uppgett att de haft kontakt med LM cirka två timmar under förrättningen. Mark- och miljödomstolen konstaterar, efter genomgång av LM:s tidredovisning, att den tid som registrerats på sakägarkontakter uppgår till sammanlagt tolv timmar. Parternas uppgifter om tidsåtgången skiljer sig alltså väsentligt. LM har löpande antecknat hur lång tid som lagts ned på sakägarkontakter. Med beaktande av att Pe W och P W inte redovisat några närmare uppgifter om tidsåtgången, med stöd av till exempel egna anteckningar om telefonsamtalen, har domstolen inte skäl att ifrågasätta LM:s uppgifter om tidsåtgången vid sakägarkontakterna.

Med hänsyn till förrättningens dagboksblad och LM:s förklaringar i yttrandet har mark- och miljödomstolen inte skäl att ifrågasätta att den tid som i övrigt angetts i LM:s faktureringsunderlag faktiskt har lagts ned i ärendet. LM har således presenterat ett tillräckligt underlag för att kunna bedöma behovet av nedlagd tid.

Vad Pe W och P W anført om den verkligt nedlagda tiden får vid denna bedömning ses som invändningar mot skäligheten i det debiterade beloppet, dvs. om tidsåtgången är skälig i förhållande till ärendets karaktär och omfattning och hur det har handlagts av LM.

Pe W och P W har under denna punkt främst invänt mot LM:s redovisning och tidsåtgång för sakägar- och myndighetskontakter, sammanträde och mätning samt beräkning och kartframställning. Mark- och miljödomstolen redovisar i det följande sin bedömning av om tidsåtgången i dessa delar är skälig. Därefter bedöms skäligheten av övriga moment enligt LM:s tidredovisning.

Sakägarkontakter och samråd med myndigheter

LM har lagt ned tolv timmar på sakägarkontakter. Av dagboksbladet framgår att det förekommit 27 samtal med Pe W och P W. Utöver detta har det förekommit e-postkontakter. Pe W och P W har inte gjort gällande att LM kontaktat dem angående frågor som inte är relevanta för de ansökta åtgärderna. Mark- och miljödomstolen bedömer att det inte framkommit

annat än att LM behövt vidta redovisade kontakter med sakägare för att hantera de ansökta åtgärderna.

LM har lagt ned fem timmar på samråd med myndigheter. Kontakter har tagits med länsstyrelsen, Mälarenergi Elnät AB, Sparbanken i Västra Mälardalen, Trafikverket och Arboga kommun. Mark- och miljödomstolen anser att LM redovisat skäl för att samråd behövts med dessa myndigheter för att genomföra de ansökta åtgärderna.

Mark- och miljödomstolen bedömer att tidsåtgången för sakägarkontakter och samråd med myndigheter är skälig med hänsyn till förrättningens omfattning.

Sammanträde och mätning

LM har debiterat 16,75 timmar på sammanträde och 11,50 timmar på mätning. Pe W och P W gör gällande att debiterad tid är för hög och att det inte framgår hur tiden fördelar sig mellan mätning och sammanträde. De gör också gällande att det inte varit nödvändigt med sammanträde i förrättningen.

Den första frågan mark- och miljödomstolen har att ta ställning till är om det var befogat att hålla ett sammanträde. Av LM:s yttrande framgår att ansökan inte var heltäckande och att det dessutom fanns olika uppfattningar i vissa frågor. Detta gällde bland annat frågor rörande gränsdragningen. Med beaktande av att LM enligt 4 kap. 14 § FBL i regel ska hålla sammanträde i en förrättning och att ett sammanträde underlättar utredningen, bedömer domstolen att LM haft skäl att hålla ett sammanträde.

Frågan är då om LM har debiterat för mycket tid på sammanträde och mätning. Den debiterade tiden för sammanträde avser både förberedelser och genomförande av sammanträdet. Tiden avser två handläggares deltagande, förrättningslantmätaren och en biträdande handläggare. Med beaktande av att förrättningen gällde klyvning anser mark- och miljödomstolen att det var motiverat att även en biträdande handläggare deltog vid sammanträdet för att kunna hantera de olika frågor som togs upp

vid detta. Domstolen bedömer att LM:s redovisning i yttrandet även i övrigt ger stöd för att den tid som lagts ned på sammanträdet är skälig.

I momentet mätning har enligt LM ingått mätning, utstakning och markering i fält. Det har inte framkommit att det var onödigt eller ineffektivt att göra två fältbesök i förrättningen. Tid har lagt ner på bland annat att besikta och staka ut gränsen. Mark- och miljödomstolen bedömer vidare, med hänsyn till vad LM anfört i yttrandet, att den redovisade tidsåtgången om 11,50 timmar är skälig för genomförande av två fältbesök. Även i denna del är den redovisade tiden skälig.

Beräkning, kartframställning

LM har debiterat 18,50 timmar på beräkning och kartframställning. LM har uppgett att förberedelser och efterarbete i anslutning till fältarbetena ingår i detta moment. Enligt LM blev det mer tid på grund av att det blev två mätningar. LM har vidare redogjort för vilket arbete som ingått i detta moment. Mark- och miljödomstolen konstaterar också att det av den tekniska beskrivningen och förrättningskartan framgår att det gjorts bland annat 24 nya gränsmarkeringar. Det har inte framkommit annat än att detta arbete har behövts för att beslut i förrättningen ska bli riktigt. Med hänsyn till förrättningens omfattning bedömer domstolen att den debiterade tiden i denna del är skälig.

Dubbelredovisning av tid och ineffektivt redovisat arbete

Pe W och P W har gjort gällande att klyvningen grundar sig på en överenskommelse och att ärendet utgör ett rutinärende. I det följande bedömer mark- och miljödomstolen skäligheten av övriga moment som ingått i förrättningen.
Beredning, fastighets- och arkivutredning m.m.

LM har debiterat 44 timmar avseende beredning, 19,25 timmar avseende fastighetsutredning och arkivutredning respektive 2,50 timmar avseende arkivutredning förrättningar. Pe W och P W har gjort gällande att momentet beredning borde ha omfattat 8–12 timmars arbete och de övriga två arbetsmomenten 2–5 timmar.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning. Förrättningen har gällt klyvning av en fastighet som berörts av tre häradsallmänningar, nio marksamfälligheter, fem befintliga och ett nybildat servitut, en nyttjanderätt och ett skattetal. Mot bakgrund av LM:s undersökningsplikt enligt 4 kap. 25 § FBL har LM varit skyldigt att utreda förhållandena noggrant. Utredningar har skett om vilka samfälligheter som klyvningsfastigheten har del i och om det funnits oregistrerade rättigheter. Pe W och P W har under förrättningens gång inkommit med nya yrkanden som medfört att vissa delar av förrättningen har fått göras om och kompletteras. Det har inte framkommit något som föranleder domstolen att göra bedömningen att utredningarna varit onödiga eller tagit längre tid än vad som kan anses skäligt.

Av faktureringsunderlaget framgår att 22 personer har lagt ned tid på förrättningen. Med hänvisning till detta har Pe W och P W ifrågasatt LM:s sätt att leda och organisera arbetet och gjort gällande att LM har dubbelarbetat i förrättningen.

Av tidredovisningen framgår att tiden som lagts på beredning fördelats på tio personer och att tiden för arkivutredningar fördelats på fem personer. Av de 44 timmar som debiterats avseende beredning har 31 timmar debiterats på den huvudansvarige förrättningslantmätaren. LM har vidare skrivit ned antalet timmar som registrerats avseende beredning på den huvudansvarige förrättningslantmätaren. Enligt mark- och miljödomstolens mening finns det en risk att arbetstiden ökar när ett stort antal personer arbetar med en förrättning, eftersom det kan innebära ett ökat behov av inläsning, planering, överlämning m.m. Det förhållandet att ett stort antal personer deltagit i förrättningsarbetet är dock i sig inte ett skäl att sätta ned förrättningskostnaden. I detta fall bedömer domstolen att en tidsåtgång om sammanlagt 44 timmar är rimlig för beredningen med hänsyn till vad som framkommit om förrättningens karaktär och omfattning samt LM:s redovisning av åtgärder som vidtagits i förrättningen. Motsvarande bedömning görs i fråga om den arbetstid som lagts ned på fastighets- och arkivutredningar.

Sammantaget finner mark- och miljödomstolen att det under rubricerade moment inte debiterats mer tid än som behövs för handläggningen och att kostnaden i dessa delar därmed är skälig.

Upplärning av nyanställda

Pe W och P W har även gjort gällande att LM inte har rätt att ta betalt för upplärning av nyanställda och att det varit ett stort antal inblandade i förrättningen.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att när det gäller frågan om dubbelarbete har LM reducerat nedlagd tid med 11,25 timmar. Detta motsvarar 13 680 kr. Domstolen finner inte skäl att ytterligare sätta ned debiterad tid av denna anledning.

Övrigt

Mark- och miljödomstolen bedömer, med hänsyn till vad LM anfört i yttrandet, att det inte finns skäl att sätta ned den tid som debiterats på värdering och ersättningsberäkning (1,25 timmar), protokoll och beskrivning (8 timmar) och leveranskontroll (4,75 timmar).

Vad Pe W och P W anfört om att det föreligger en differens om 0,38 timmar mellan tidkortet och debiterad tid ändrar inte mark- och miljödomstolens bedömningar ovan.

Kostnad för likvärdiga förrättningar

Pe W och P W har gjort gällande att förrättningskostnaden för en liknande förrättning uppgick till 81 240 kr och att detta är en indikation på att nu aktuell förrättningskostnad är för hög. Mark- och miljödomstolen bedömer att kostnaden för en annan förrättning, som avser andra åtgärder än de som nu är aktuella, inte kan läggas till grund för bedömningen av skäligheten av fakturerat belopp.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen bedömer att LM i faktureringsunderlaget och yttrandet i tillräcklig utsträckning har redogjort för omfattningen av förrättningen och de utredningar som ansetts nödvändiga för att erhålla ett riktigt beslut. Det finns vid en genomgång av LM:s förrättningsakt, LM:s tidredovisning och handlingarna i målet inte skäl att ifrågasätta de åtgärder LM vidtagit eller den tid som lagts ned på olika moment i förrättningen. Sammantaget finns det därför inte skäl att sätta ned det fakturerade beloppet. Överklagandena ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga](#) (MMD-02)

Överklagande senast den 15 april 2020.

Anders Lillienau

Monica Haapaniemi

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Anders Lillienau och tekniska rådet Monica Haapaniemi.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.